

Cumulatie van problematiek

De Jeugdpeiling is een instrument met als doel op systematische wijze ontwikkelingen en trends in riskante gewoonten van jongeren in kaart te brengen. Hierbij is de aandacht gericht op gedrag met betrekking tot risicofactoren die een meer dan gemiddelde kans geven op verlies van maatschappelijke binding en op het ontstaan van problemen op één of meer leefgebieden van jongeren; in de thuissituatie, op school, in de vrije tijd en in de omgang met leeftijdgenoten. In het bijzonder gaat de aandacht uit naar riskante gewoonten met betrekking tot gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

De Jeugdpeiling is eerder uitgevoerd in 1996 en 1998. De Jeugdpeiling bestaat uit een schriftelijke enquête voor jongeren met vragen over school en gezin, vriendengroep, gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

Aan de Jeugdpeiling 2002 hebben ruim 2.600 jongeren in de leeftijd van 9 tot en met 17 jaar deelgenomen. De resultaten van deze peiling worden gepresenteerd in de volgende fact sheets:

- 1 Jongeren in de stad
- 2 Achtergrond en thuissituatie
- 3 Leefstijl
- 4 Jongeren en school
- 5 Criminaliteit
- 6 Sport en vrijetijdsbesteding
- 7 Ouders en vrienden
- 8 **Cumulatie van problematiek**
- 9 Conclusies en aanbevelingen

In steeds grotere mate raken professionals uit het veld er van overtuigd dat het vertonen van riskant gedrag door jongeren sterk samenhangt met een cumulatie van factoren in de thuissituatie, op school en binnen de vriendenkring. Groepen jongeren die opgroeien in een situatie waar meerdere risicofactoren de gezinssituatie en de verdere leefomgeving inkleuren, zijn hierdoor extra kwetsbaar. Voor de belangrijkste thema's uit deze Jeugdpeiling wordt gekeken in hoeverre er binnen stadsdelen sprake is van combinaties van factoren die een negatieve uitwerking hebben op het ontwikkelen van riskante gewoonten met betrekking tot gezondheid, leefstijl en criminaliteit.

Thema's als leefstijl, het plegen van stabbare feiten en de schoolbeleving van jongeren vertonen vaak een opvallende samenhang met achtergrondvariabelen als gezinssituatie, het inkomen van de ouders en etnische achtergrond van de medegezinsleden. We beginnen dan ook met de verdeling naar achtergrondkenmerken op stadsdeelniveau. In de volgende paragrafen worden de hier genoemde thema's verder uitgediept.

In tabel 1 staat aangegeven of beide ouders al dan niet inwonend zijn (onvolledige gezinnen). We kijken naar de etnische achtergrond van de jongeren, de door hen beoordeelde situatie thuis als (eerder) arm dan wel rijk en het soort vervolgonderwijs waar jongeren naar toe gaan. In de laatste kolom staan de percentages jongeren (12-17 jaar) vermeld die op minimaal drie van de vier genoemde achtergrondkenmerken scoorden. Duidelijk is dat binnen het stadsdeel Korreweg / Oosterpark alle scores uitvallen boven het stadsgemiddelde.

Tabel 1 Achtergrondvariabelen naar stadsdeel

	Onvolledige gezinnen	Niet – Nederlands	Eerder arm dan rijk	Lager voortg. onderwijs	Drie of meer categorieën
Centrum	24%	20%	13%	31%	7%
Korreweg / Oosterpark	49%	36%	24%	61%	23%
Noordwest	38%	31%	17%	67%	21%
Noorddijk	25%	17%	11%	55%	10%
Zuid	28%	23%	14%	42%	12%
Hoogkerk	17%	12%	8%	58%	6%
Totaal	29%	22%	14%	53%	13%

Thuisituatie

In tabel 2 wordt een aantal kenmerken van de huishoudens waarvan jongeren deel uitmaken uitgesplitst naar stadsdeel. De scores in de tabel zijn gecorrigeerd voor éénoudergezinnen: indien de alleenstaande ouder bijvoorbeeld werkloos is telt hij of zij mee als score 'beide ouders werkloos'. Hetzelfde geldt voor de variabele opleiding. In de laatste kolom zijn de percentages jongeren opgenomen voor wie geldt dat tenminste drie van de vier in de tabel genoemde kenmerken op hun thuisituatie van toepassing zijn.

Voor 13 procent van de jongeren geldt dat beide ouders werkloos zijn. In het stadsdeel Korreweg / Oosterpark is dit bijna 30 procent. Van 8 procent van de jongeren hebben beide ouders een lage opleiding genoten. In 3 procent van de gevallen zijn beide ouders laagopgeleid en werkloos. Van de huishoudens onderscheidt 37 procent zich doordat kinderen weinig of niet door hun ouders worden gecorrigeerd als ze onwenselijk gedrag vertonen (lage directiviteit). Er is een verband geconstateerd tussen enerzijds én lage opleiding én werkloosheid (beide ouders) en geringe sociale steun (bij je ouders terecht kunnen) anderzijds.

Leefstijl

Bij leefstijl denken we aan aspecten van riskant gedrag als roken, drinken van alcohol, gebruik van (soft)drugs, gokken en (onveilige) seksuele activiteiten. Een aantal van deze gedragingen is vergeleken met een aantal achtergrondvariabelen (tabel 3). In de laatste kolom zijn de percentages jongeren opgenomen voor wie geldt dat tenminste drie van de vier in de tabel genoemde riskante gewoontes op hen van toepassing zijn.

Jongeren uit de Korreweg / Oosterpark en Hoogkerk wijken duidelijk af van het gemiddelde als we kijken naar het vertonen van meerdere soorten van riskant gedrag. In het stadsdeel Korreweg / Oosterpark wordt door jongeren relatief veel gerookt en gegokt. In Hoogkerk gebruiken jongeren relatief weinig softdrugs, ook wordt er minder gerookt.

Er is een verband aangetoond tussen diverse vormen van riskant gedrag en lichamelijke gezondheid en algemeen welbevinden. Jongeren die niet roken en drinken en geen softdrugs gebruiken voelen zich gezonder en scoren beter op een schaal (KIVPA) die psychisch welbevinden meet.

Jongeren en school

Samen met de ouders en de vriendengroep vormt de school een derde fundament waarop de ontwikkeling van jongeren is gestoeld. De school kan voor jongeren echter bedreigend zijn of niet aansluiten op hun mogelijkheden. De mogelijke gevolgen zijn divers: psychosociale problemen, spijbelgedrag, vroegtijdig schoolverlaten, pesten / gepest worden en slechte schoolprestaties. In tabel 4 geven we een overzicht naar stadsdeel van een aantal variabelen die in belangrijke mate van invloed zijn op de schoolbeleving.

Bijna één op de tien jongeren wordt regelmatig tot meerdere keren op school gepest. Dit gebeurt met name in het basisonderwijs. In het stadsdeel Noordwest wordt één op de vijf kinderen in de leeftijd van 9 tot en met 11 jaar regelmatig tot vaak gepest. Er wordt vooral gespijbeld door jongeren uit het stadsdeel Centrum, ook met betrekking tot schoolverzuim is dit stadsdeel koploper. Uit de relatief lage score in de kolom 'drie of meer categorieën' is op te maken dat er bij schoolbeleving minder sprake is van een cumulatie van factoren dan bij bijvoorbeeld leefstijl. Dit betekent dat zaken als spijbelen, schoolverzuim en pesten relatief onafhankelijk van elkaar voorkomen. Alleen tussen pesten en schoolverzuim bestaat een sterke samenhang.

Ouders en vrienden

De invloed van ouders en vrienden op riskante gewoonten is het centrale item van dit onderdeel. Aan jongeren is gevraagd of ze bepaald riskant gedrag vertonen. Ook is nagegaan welk aandeel van de vriendengroep dergelijk gedrag vertoont en in een aantal gevallen is hier ook bij de ouders naar geïnformeerd. Voor roken en het drinken van alcohol wordt duidelijk dat er een samenhang bestaat tussen het gedrag van jongeren en hun ouders, maar we vinden een nog sterker verband tussen jongeren en vrienden. Voor softdrugsgebruik en gokken bestaat er eveneens een samenhang tussen het gedrag van jongeren en hun vrienden. Jongeren die regelmatig sporten hebben beduidend meer sportende vrienden en hebben vaker sportieve ouders dan jongeren die niet sporten.

Ouders en vrienden spelen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van jongeren. De beschikbaarheid van anderen om op

momenten dat het wat minder gaat problemen te bespreken of troost te zoeken, geven we aan met de term sociale steun. Aan jongeren is gevraagd of:

- je kunt praten met je ouders / verzorgers als je ergens mee zit,
- er iemand is met wie je kunt praten als je op school ergens mee zit,
- er iemand is waar je naar toe kunt gaan als je thuis problemen hebt,
- er iemand is die je kan helpen als je vragen hebt over je huiswerk of dingen die je niet snapt.

In tabel 5 staan de percentages van de jongeren die de gestelde vragen met 'nee' beantwoorden.

Een klein aantal jongeren kan én niet thuis, én niet op school of bij anderen (onderwijzers, vrienden) terecht op momenten dat ze ondersteuning en begrip nodig hebben.

Van de jongeren vindt 90 procent dat ze genoeg vriend(inn)en hebben. Driekwart zegt een 'goede' vriend of vriendin te hebben. Daarnaast heeft één op de vijf 'verkering'. Ook heeft 95 procent vrienden op school.

Vrienden komen elkaar tegen op school (88 procent), bij elkaar thuis (53 procent), op straat (39 procent), in het café / disco (20 procent), op de sportclub (30 procent) en in het buurthuis (5 procent). Beleidsmakers en anderen die beroepsmatig met jongeren bezig zijn tonen zich verheugd over de in hun ogen behoorlijke mate van 'sociale steun' van de kant van de ouders. Deze hoge score is des te meer opvallend, omdat de scores op directiviteit nogal aan de lage kant zijn; 35 procent van de jongeren wordt niet structureel aangesproken op onwenselijk gedrag. Eén en ander heeft ook te maken met het gegeven dat ouders vaak niet weten wat hun kind (buitenshuis) uitvoert.

Er is een concentratie zichtbaar van kwetsbare gezinnen in bepaalde stadsdelen/ wijken die de onderliggende problematiek versterkt. Een deel van de jongeren komt onder invloed van vrienden in een negatieve, cumulatieve spiraal terecht. Het is dan ook van groot belang de vriendengroep van jongeren te kennen om hierop indien nodig (preventief) in te kunnen grijpen.

De thuisituatie is dus niet altijd een veilige haven voor jongeren. Zij die buiten de boot dreigen te vallen kunnen wellicht terecht bij anderen (vrienden, leerkrachten, hulpverleners). Jongeren die ook hier geen aansluiting kunnen

Tabel 2 Aspecten van thuissituatie naar stadsdeel

	Lage opleiding ouders	Beide ouders werkloos	Laag niveau Directiviteit	Laag niveau Sociale steun	drie of meer categorieën
Centrum	4%	9%	31%	17%	3%
Korreweg / Oosterpark	15%	28%	40%	16%	5%
Noordwest	13%	18%	38%	16%	2%
Noorddijk	7%	11%	34%	13%	2%
Zuid	4%	10%	35%	15%	1%
Hoogkerk	10%	9%	43%	13%	2%
Totaal	8%	13%	37%	15%	2%

Tabel 3 Riskant gedrag naar stadsdeel

	Roken	Drinken	Gebruik Softdrugs	Gokken	Drie of meer categorieën
Centrum	19%	65%	17%	22%	12%
Korreweg / Oosterpark	23%	53%	17%	29%	17%
Noordwest	16%	55%	10%	26%	12%
Noorddijk	17%	69%	10%	29%	11%
Zuid	17%	51%	18%	24%	14%
Hoogkerk	14%	61%	6%	23%	7%
Totaal	18%	57%	13%	25%	12%

Tabel 4 School en schoolbeleving naar stadsdeel

	Spijbelen laatste maand	Schoolverzuim laatste maand	Vaak gepest worden	Geen/weinig schoolplezier	Drie of meer categorieën
Centrum	25%	35%	8%	3%	2%
Korreweg / Oosterpark	15%	34%	9%	5%	2%
Noordwest	11%	31%	10%	6%	2%
Noorddijk	8%	28%	10%	9%	1%
Zuid	14%	29%	8%	6%	2%
Hoogkerk	10%	27%	9%	3%	1%
Totaal	13%	30%	9%	6%	2%

Tabel 5 Gebrek aan sociale steun naar stadsdeel

	Praten met ouders	Problemen op school	Bij problemen thuis	Vragen bij huiswerk	Drie of meer categorieën
Centrum	5%	9%	9%	2%	1%
Korreweg / Oosterpark	5%	11%	9%	3%	1%
Noordwest	4%	9%	7%	5%	1%
Noorddijk	3%	6%	5%	2%	
Zuid	5%	9%	10%	3%	1%
Hoogkerk	3%	5%	7%	3%	
Totaal	4%	8%	8%	3%	1%

vinden vormen een serieuze probleemgroep. Ongeveer één procent van de jongeren geeft aan dat dit voor hun aan de orde is. Dit lijkt misschien niet veel, maar absoluut gezien gaat het hier toch om ongeveer 125 jongeren.

Criminaliteit

Crimineel gedrag onder jongeren heeft de aandacht van zowel beleidsmakers als de media. De indruk bestaat dat met name het (zinloos) geweld onder jongeren sterk toeneemt. Van de jongeren geeft 70 procent aan het jaar voorafgaand aan het onderzoek geen strafbare feiten te hebben gepleegd (tabel 6). Van de jongeren maakte 8 procent zich schuldig aan het plegen van twee of meer delictsoorten. Het aandeel van de gepleegde delicten met een gewelddadig karakter is relatief klein. De meeste delicten worden begaan binnen de subcategorie 'vandalisme'. In Noordwest, Noorddijk en vooral Hoogkerk worden wat minder vaak drie of meer delictsoorten gepleegd.

Sport en vrije tijd

Bijna drie op de vier jongeren doet regelmatig aan sport. Jongens iets meer dan meisjes. Bij het toenemen van de leeftijd neemt het sportgedrag wat af. Jongeren afkomstig uit de stadsdelen Zuid en Centrum sporten relatief het meest. Jongeren die sporten drinken wat vaker, maar roken beduidend minder. In tabel 7 overzicht worden de niet sporters in de leeftijd 12 tot en met 17 jaar vergeleken met een aantal achtergrondkenmerken.

Bijna één op de vijf jongeren die niet sporten komt uit een gezin met financieel wat minder mogelijkheden. Van alle jongeren heeft 14 procent een dergelijke achtergrond. Van alle jongeren in de leeftijd 12 tot en met 17 jaar geldt dat 13 procent op drie of meer van de in de tabel aangegeven factoren scoort. Voor niet sporters komt dit aandeel op 17 procent. In Noordwest scoort 28 procent van de niet sporters op drie of meer achtergrondkenmerken.

In de vrijetijdsbesteding van jongeren speelt de computer een steeds grotere rol. Computergames zijn populair in de leeftijdscategorie 9-11 jaar, internetten/chatten is favoriet bij de 12 tot 18-jarigen. Jongeren die buiten de deur hun vrije tijd consumeren maken slechts voor een deel gebruik van voor hen in

het leven geroepen voorzieningen. Het blijkt dat de meeste jongeren (79 procent) in de leeftijd 12 tot en met 17 jaar nooit gebruik maken van voorzieningen als een club of buurthuis. Ongeveer 10 procent van de jongeren bezoekt welkijks een buurt- of clubhuis. Zes op tien gaat nooit naar een voorstelling of (pop)concert, de resterende 40 procent voornamelijk 'een paar keer per jaar'. Tot slot gaan we in op het niet gebruik van educatieve voorzieningen als een openbare bibliotheek, de muziekschool of het kunstencentrum. Het blijkt dat jongeren die geen gebruik maken van de bibliotheek in zijn algemeenheid ook de muziekschool en het kunstencentrum links laten liggen. De jongeren die geen gebruik maken van de bibliotheek worden uitgesplitst naar achtergrondvariabelen in tabel 8.

Uit tabel 8 blijkt dat vooral jongeren uit onvolledige gezinnen en jongeren uit het lager voortgezet onderwijs minder vaak gebruik van de bibliotheek. Dit effect doet zich het sterkst gelden in de stadsdelen Korreweg / Oosterpark en Noordwest. Uit de laatste twee tabellen blijkt dat etniciteit minder een bepalende factor is bij vormen van participatie als deelname aan sport en bibliotheekgebruik dan bijvoorbeeld het inkomen van de ouders en het gegeven dat jongeren afkomstig zijn uit onvolledige gezinnen.

Tabel 6 De meest voorkomende strafbare feiten naar stadsdeel

	Zwartrijden	Vernielingen	Graffiti	Winkel diefstal	drie of meer delictsoorten
Centrum	14%	10%	12%	13%	14%
Korreweg / Oosterpark	12%	11%	12%	8%	14%
Noordwest	14%	8%	11%	9%	12%
Noorddijk	10%	9%	9%	10%	12%
Zuid	14%	10%	11%	11%	14%
Hoogkerk	9%	5%	7%	9%	9%
Totaal	12%	9%	10%	10%	12%

Tabel 7 Achtergrondkenmerken van niet sportende jongeren (12-17) naar stadsdeel

	Onvolledige gezinnen	Niet – Nederlands	Eerder arm dan rijk	Lager voortg. onderwijs	Drie of meer categorieën
Centrum	48%	29%	30%	51%	19%
Korreweg / Oosterpark	52%	29%	29%	72%	20%
Noordwest	49%	29%	21%	80%	28%
Noorddijk	26%	15%	14%	67%	10%
Zuid	43%	36%	30%	49%	19%
Hoogkerk	19%	12%	11%	71%	7%
Totaal niet sporters	39%	25%	22%	63%	17%
Alle jongeren	29%	22%	14%	53%	13%

Tabel 8 Achtergrondkenmerken van jongeren (12-17) die geen gebruik maken van de bibliotheek naar stadsdeel

	Onvolledige gezinnen	Niet – Nederlands	Eerder arm dan rijk	Lager voortg. onderwijs	Drie of meer categorieën
Centrum	53%	17%	22%	63%	22%
Korreweg / Oosterpark	71%	34%	38%	93%	34%
Noordwest	55%	30%	23%	95%	31%
Noorddijk	36%	18%	9%	81%	9%
Zuid	49%	32%	21%	67%	18%
Hoogkerk	38%	28%	17%	90%	17%
Totaal	52%	28%	23%	83%	23%
Alle jongeren	29%	22%	14%	53%	13%

Colofon

De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd in opdracht van de dienst OCSW van de gemeente Groningen en maakt deel uit van het integraal jeugdbeleid. De Jeugdpeiling wordt uitgevoerd door Bureau Onderzoek van de gemeente Groningen.

Contactadres
Dienst OCSW, gemeente Groningen
Postbus 268
9700 AG Groningen
Telefoon (050) 3676296
e-mail: g.de.jong@ocsw.groningen.nl

Tekst
Ard Jan Leeferink
Klaas Kloosterman

Ontwerp
Extra Bold, Groningen

Druk
Stadsdrukkerij Groningen

© maart 2004